

Anna Mieszkowska
Warszawa

MATERIAŁY RYSZARDY HANIN
(1919-1994)
(III-454)

Ryszarda Hanin (właśc. Szarlota Hahn) urodziła się 30 sierpnia 1919 r. we Lwowie. Była córką Józefa Hahna, urzędnika kolejowego i przedsiębiorcy i Loli z domu Deresiewicz. Uczyła się we Lwowie w prywatnym Gimnazjum Żeńskim im. A. Mickiewicza - Olgi Filippi-Zychowiczowej, uczęszczała na lekcje tańca, śpiewu i gry na fortepianie. Występowała w szkolnych przedstawieniach. W 1937 r. wstąpiła na romanistykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, ale po roku studiów wyjechała do Paryża, gdzie zapisała się na Sorbonę. Jednocześnie uczęszczała do studia aktorskiego prowadzonego przez Ch. Dullina przy Théâtre Atelier.

W sierpniu 1939 r. przyjechała na wakacje do Lwowa i tu zastała ją wybuch drugiej wojny światowej. W czasie rosyjskiej okupacji miasta pracowała w Domu Sierot jako wychowawczyni. Brała udział w życiu literackim i artystycznym Lwowa. Była świadkiem kilku ważnych wydarzeń z tego okresu. Między innymi uczestniczyła w słynnym wieczorze poezji w Klubie Inteligencji, kiedy aresztowano Władysława Broniewskiego i Aleksandra Wata. W czerwcu 1941 r. na apel Państwowego Polskiego Teatru Dramatycznego zgłosiła się jako statystka do premiery *Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale* i wystąpiła w kilku przedstawieniach.

Po wkroczeniu Niemców do Lwowa ewakuowała się w głąb ZSRR. W latach 1941-1943 była spikerką rozgłośni radiowej Związku Patriotów Polskich w Moskwie i w Saratowie. W maju 1943 r. wstąpiła do 1 Polskiej Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki, przy której wkrótce powstał Teatr Żołnierza pod kierunkiem Leona Pasternaka. Ryszarda Hanin występowała we wszystkich jego programach. Po zmianie nazwy teatru (w sierpniu) na Teatr Żołnierza 1 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych na terenie ZSRR i objęciu dyrekcji przez Władysława Krasnowieckiego, pozostała w zespole. Wraz z teatrem, który wędrował za linią frontu, od marca 1944 pod nazwą Teatr Armii Polskiej, dotarła na wyzwolone spod okupacji niemieckiej i zajęte przez Armię Czerwoną ziemie polskie.

5 lipca 1944 r., w siedzibie dawnego Teatru Wołyńskiego w Łucku, debiutowała w roli dramatycznej. Zagrała Anielę w *Ślubach panieńskich* Aleksandra Fredry, a 1 sierpnia tego roku powtórzyła tę rolę na scenie Teatru Miejskiego w Lublinie. Od lipca 1944 r. do końca sezonu 1948/49 była aktorką Teatru Wojska Polskiego (utworzonego z połączenia zespołu Teatru I Armii i aktorów występujących w ramach Zrzeszenia Aktorskiego w Teatrze Miejskim w Lublinie). Z teatrem tym występowała w Krakowie i w Katowicach, a od marca 1945 r. w stałej siedzibie teatru w Łodzi.

W marcu 1945 zdała eksternistyczny egzamin aktorski. Była pierwszą po wojnie Panną Młodą w *Weselu* Stanisława Wyspiańskiego (premiera w Lublinie 29 listopada 1944 r., a 22 marca 1945 w Łodzi). W 1949 r. wraz z Leonem Schillerem i częścią zespołu wyjechała do Warszawy i odtąd występowała i reżyserowała stale na scenach warszawskich: w Teatrze Polskim, Teatrze Domu Wojska Polskiego, Teatrze Dramatycznym, Teatrze Ziemi Mazowieckiej, Stara Prochownia.

W 1966 r. otrzymała uprawnienia zawodowe reżysera dramatu. Przez wiele lat uczyła gry aktorskiej na Wydziale Aktorskim Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie. Najpierw jako asystentka Jana Kreczmara (1951-1955), później jako samodzielny wykładowca. W 1977 r. została profesorem zwyczajnym.

W teatrach, w TV i w filmie zagrała kilkadziesiąt ról. Wiele z nich trwale zapisało się w pamięci widzów i w historii teatru polskiego. W 1987 r. obchodziła jubileusz czterdziestolecia pracy artystycznej. Była laureatką wielu nagród artystycznych, otrzymała też wiele odznaczeń państwowych. Cieszyła się uznaniem i szacunkiem środowiska i krytyków i sympatią publiczności.

Z mężem L. Pasternakiem (ślub w 5 marca 1940 we Lwowie) rozwiodła się w 1968 r. Nie miała rodziny. Zmarła 1 stycznia 1994 w Świdrze k/Warszawy. Została pochowana na Cmentarzu Powązkowskim d/ Wojskowym w Warszawie kw. 3A tuje-1-17.

Materiały Ryszardy Hanin zostały przekazane w darze 17 stycznia 2014 roku przez Szymona Kudłę (ks. nab. 2710). Porządkowaniem i opracowaniem zajęła się Anna Mieszkowska w 2014 r. Rozmiar spisu wynosi 1,00 mb.; zawiera ona materiały z lat 1931-1994. Została ona podzielona na cztery grupy.

Grupa I liczy 29 jednostek z lat 1952-1974. Materiały zostały ułożone alfabetycznie tytułami sztuk i scenariuszy filmowych, telewizyjnych, radiowych lub akademii okolicznościowych i wieczorów poetyckich, w których występowała, lub które reżyserowała R. Hanin. Na uwagę zasługuje egzemplarz reżyserski R. Hanin, *Scenariusza akademii poświęconej XX rocznicy Powstania w Getcie Warszawskim* z 1963 r. z jej rękopiśmiennymi uwagami i opisem sytuacyjnym oraz obsadą aktorską (j.a. 21).

W Grupie II znajdują się materiały biograficzne (j.a. 30-33). Wśród nich dokumenty osobiste (paszport, legitymacje) oraz dotyczące podróży prywatnych (notatki, zapiski, korespondencja, rachunki, bilety). Ciekawostką w tej grupie są dwie karykatury R. Hanin autorstwa E. Kostienki z Leningradu. W j.a. 33, znajdują się cztery fotografie: Leona Schillera, oraz z dedykacjami dla R. Hanin od: Zofii Małynicz, Karola Adwentowicza, Arego Szternfelda.

Grupa III, Materiały rodzinne (j.a. 34-42), tu umieszczono materiały aktora Jana Matyjaszkiewicza, wieloletniego partnera R. Hanin. Interesujące w tej grupie są dokumenty dotyczące Rady Artystycznej w Teatrze Ateneum, gdzie J. Matyjaszkiewicz był sekretarzem (j a. 37), oraz rysunki i karykatury sygnowane przez J.M. (j.a. 40-41) i fotografie (j.a. 39) z lat 1931-1966.

Grupa IV to załączniki (j.a. 43-54), a w nich najciekawsze materiały to artykuły i wycinki prasowe dotyczące ludzi teatru, ułożone w czterech jednostkach (j.a. 43-46), do których dołączono aneks alfabetyczny wg nazwiskami twórców od: Adwentowicza Karola do Żeleńskiego Stanisława.

W Archiwum Polskiej Akademii Nauk nadano spuściźnie sygnaturę III-454. Liczy ona 54 jednostki. Numer zespołu w Systemie Ewidencji Zasobu Archiwalnego SEZAM -792. Ze spuściźnie została wyłączona kolekcja medali, plakiet i odznaczeń licząca 74 obiekty. Włączono ją do Zbioru Medali PAN Archiwum w Warszawie.

Źródła i bibliografia

1. *Materiały Ryszardy Hanin*, Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie sygn. III-454, j.a. 1-54.
2. *Spuściźnie Ryszardy Hanin*. Pracownia Historii Szkolnictwa Teatralnego Akademii Teatralnej w Warszawie.
3. *Ryszarda Hanin (1919-1994). Nike spod Lenino* [w:] Braun Kazimierz, *Szkice o ludziach teatru*, Warszawa 1996, s. 160-166.

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

pozycja inwentarza

I. Materiały twórczości artystycznej	1-29
II. Materiały biograficzne	30-33
III. Materiały rodzinne – Jan Matyjaszkiewicz	33-42
IV. Załączniki	43- 54

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ

1. Wydmy [godło], *Anka*
Tekst sztuki telewizyjnej
B.d., rkp., masz., l., k. 38

2. Teodor Dostojewski, *Białe noce*
Tekst dramatu
B.d., masz. pow., l., k. 36

3. Helena Boguszewska, *Cale życie Sabiny*
Scenariusz filmu telewizyjnego. Brak pierwszej strony
1969, masz. pow., l., k. 98

4. Jarosław Abramow, *Część artystyczna akademii poświęconej życiu i twórczości Janusza Korczaka*
Egzemplarz reżyserski z uwagami R.H.
B.d., rkp., masz. pow., l., k. 65

5. Federico Garcia Lorca, *Dom Bernardy Alba*
Tekst dramatu
1973, masz. pow., l., k. 108

6. Honore de Balzac, *Eugenia Grandet*
Adaptacja teatralna
1952, masz. pow., l., k. 170

7. Andrzej Konic, Adam Wojtowicz, *Gra*
Scenopis filmu telewizyjnego z autografem reżysera A. Konica dla R. H., 2 egz.
1973, masz. sz., opr., k. 200

8. Maciej Zenon Bordowicz, *Jam Session*
Tekst dramatu
B.d., masz. pow., l., k. 35

9. Leon Schiller, *Kram z piosenkami*
Tekst widowiska śpiewno-muzycznego
B.d., masz. pow., l., k. 55

10. Maksym Gorki, *Letnicy*
Tekst dramatu
1964, masz. pow., l., k. 126

11. Ingmar Bergman, *Malowidło na drzewie*
Tekst dramatu
B.d., masz. pow., l., k. 20
12. Bertold Brecht, *Matka* wg powieści M. Gorkiego
Tekst adaptacji
B.d., rkp., masz. pow., l., k. 72
13. Maria Konopnicka, *Miłosierdzie gminy*
Tekst adaptacji
B.d., masz. pow., l., k. 36
14. Zdzisław Skowroński, *Mistrz*
Scenariusz filmu telewizyjnego
1965, masz. pow., l., k. 83
15. Karol Hubert Rostworowski, *Niespodzianka*
Tekst dramatu
B.d., rkp., masz. pow., l., k. 34
16. Miklos Hubay, *Oni wiedzą, co to jest miłość*
Tekst dramatu
B.d., masz. pow., l., k. 77
17. Aleksander Puszkina, *Oniegin*
Scenariusz spektaklu telewizyjnego, egzemplarz reżyserski
1967, rkp., masz. pow., l., k. 32
18. Wsiewołod Wiszniewski, *Optymistyczna tragedia*
Tekst dramatu, wycinek z recenzją Eleonory Stróżeckiej
1955, masz. pow., l., k. 145
19. Małgorzata Fornalska, *Pamiętnik matki*
Egzemplarz roli R. H. z przedstawienia telewizyjnego
1964, masz. pow., l., k. 19
20. Artur Miller, *Próba ogniowa*
Tekst dramatu, 2 egz.
B.d. rkp., masz. pow., l., k. 316
21. *Scenariusz akademii poświęconej XX rocznicy Powstania w Getcie Warszawskim*
Egzemplarz reżyserski R. H., korespondencja, kartka pocztowa
1963, rkp., masz. pow., l., k. 89
22. Anna Świrszczyńska, *Śmierć w Kongu*
Tekst poematu scenicznego w 4 obrazach
B.d., masz. pow., l., k. 81
23. *Wieczór poezji Władysława Broniewskiego*

- Materiały literackie i egzemplarz reżyserski R. H., 2 egz. programu
1962, rkp., masz., druk., l., k. 75
24. *Wieczór poezji Andrzeja Struga*
Materiały literackie, egzemplarz reżyserski R. H., zaproszenie
1962, rkp., masz., druk, l., k., 80
25. *Wieczór poezji Edwarda Szymańskiego*
Materiały literackie, egzemplarz reżyserski R. H.
1963, rkp., masz. l., k. 62
26. Bertold Brecht, *Wiersze*
Scenariusz audycji literackiej
1952, masz. pow., l., k. 11
27. Christine Jope – Slada, Sewel Stokes, *Złoty wieniec*
Tekst
B.d., masz. pow., l., k. 90
28. *Żeromski*
Tekst montażu literackiego, 2 egz.
B.d., masz. pow., l., k. 93
29. *Akademia ku czci XV lecia wyzwolenia Warszawy;*
Układ programu spotkania aktorów Teatru Polskiego z załogą Fabryki
Urządzeń Ratunkowych;
Zielony karnawał poetycki
Scenariusze programów artystycznych, notatki, zapiski, uwagi z prób, teksty poetyckie
1960, 1965, b.d., rkp., masz., masz. pow., l., k. 90

II. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

30. Dokumenty osobiste
Paszport, legitymacje profesora PWST w Warszawie, książka inwalidy wojennego,
wizytówka, bilet okresowy komunikacji miejskiej
legitymacyjne
1988-1993, rkp., druk, j. pol., szw., l, sz., k. 39, fot. 2
31. Podróże zagraniczne
Diariusz podróży, zapiski, adresy, korespondencja, kartki pocztowe, mapki, bilety,
zaświadczenia, rachunki
1965, b.d., rkp., masz., druk, j. ang., pol., ros., l., sz., k.
32. Karykatury R.H. autorstwa E. Kostienki
B.d., rkp. oprawiony w szkło, szt. 2
33. Adwentowicz Karol, Małynicz Zofia, Schiller Leon, Szternfeld Ary Jakub, Zelwerowicz
Aleksander
Fotografie (1,2,4) z dedykacjami dla R.H.

Przed 1958, 1964, 1970, b.d.

III. MATERIAŁY RODZINNE - JAN MATYJASZKIEWICZ

34. *Spotkanie przy półce*
Scenariusz audycji radiowej
1950, rkp., masz., l., k. 15
35. [Leszek Kołakowski], *System księdza Jensena albo wejście i wyjście*
Farsa w dwóch aktach, z uwagami J.M.
1961, rkp., masz. pow., l., k. 46
36. *Wieczór poezji i muzyki oparty na Pieśniach K.I. Gałczyńskiego i utworach muzycznych*
Uwagi inscenizacyjne. Teksty
B.d., rkp., masz., l., k. 21
37. Teatr Ateneum
Protokoły z zebrań Rady Artystycznej, statystyka, lista potrąceń na Związek
Ok. 1964., rkp., masz., druk, l., k. 37
38. Materiały biograficzne
Dyplom Przodownika Nauki i Pracy Społecznej, notatki z podróży zagranicznej,
korespondencja, rachunki, zaświadczenia, świadectwo szczepienia, zapiski
1965, rkp., masz., druk., l., k. 35
39. Fotografie
Od 1931 i b.d., l., k. ... (Uwaga materiały do konserwacji)
40. Architektura
Rysunki, projekty J.M.
B.d., rkp., l., k. 100
41. Karykatury osób
Szkice, projekty J.M,
Od 1949, rkp., l., k. 150
42. Materiały dotyczące J. M.
Artykuły, recenzje, wycinki prasowe
1962-1969, b.d., rkp., druk, l., k. 40

IV. ZAŁĄCZNIKI

43. Aktorzy i reżyserzy A-F
Artykuły i wycinki prasowe
1957-1964 i b.d., druk, k. 94, zob. aneks 1
44. J.w. G-M
Artykuły i wycinki prasowe

- 1953-1967, druk, l., k. 98, zob. aneks 1
45. J.w. O-Ś
Artykuły i wycinki prasowe
1955-1967, druk, l., k. 112, zob. aneks 1
46. J.w. T-Z
Artykuły i wycinki prasowe
1952-1964 i b.d., druk, l., k. 82, zob. aneks 1
47. Wiersze różnych autorów B-Z
Materiały do wieczorów poetyckich
B.d., masz., l., k.100
48. Fragmenty tekstów – proza różnych autorów K-Ż
Materiały literackie do spotkań
B.d., masz., l, k. 276
49. *Pieśń wolna*
Układy inscenizacji literacko-muzycznych dla zespołów amatorskich
Ok. 1965, masz. pow., druk, l., k. 239
50. *W bambusowym gaju*
Zeszyty repertuarowe dla wieczorów artystycznych Chińskiej Republiki Ludowej
B.d., masz. pow., l., k. 41
51. Programy teatralne
1959-1970, druk., l., sz., k. 200, zob. aneks 2
52. „Ochotnik Wolności”, 1938
B.d., fotokopie całego rocznika, opr., k. 274
53. Brama kamienicy
Rysunek, autor nieznany
B.d., rkp., k. 1
54. W. Broniewski, *Młodym do lotu*, [egz. z podkreśleniami R.H.]
L. Pasternak, *Komuna miasta Łomży*, powieść
L. Pasternak, *Mimo wszystko*, wiersze
L. Pasternak, *Figa z makiem z Pasternakiem*, wiersze
L. Pasternak, *Wybór wierszy*
L. Pasternak, *Gorące życie*, opowiadania
Druki
1952, 1952, 1965, 1966, 1969, 1976, druk, opr., ss. 150, 230, 110,
260, 280, 202

ANEKS 1

- J. 43 Aktorzy i reżyserzy A-F
Adwentowicz Karol

Andrycz Nina
Axer Erwin
Babel Irena
Bandrowska-Turska Ewa
Bartnik Stefan
Barwińska Leonia
Barwiński Henryk
Bąk Henryk
Biegański Wiktor
Borowski Karol
Borowy Mieczysław
Brydziński Wojciech
Buczyńska Helena
Buszyński Gustaw
Ciecierski Jan
Cwojdzński Antoni
Ćwiklińska Mieczysława
Dejmek Kazimierz
Dulęba Maria
Eichlerówna Irena
Epstein Jean
Feldman Ferdynand
Fertner Antoni
Fogg Mieczysław
Frenkiel Mieczysław
Frycz Karol

J. 44 Jw. G-M

Gall Iwo
Gielgud John
Godik Władysław
Gołas Wiesław
Gorczyńska Maria
Grabowski Władysław
Hanuszkiewicz Adam
Hańcza Władysław
Holoubek Gustaw
Horzyca Wilam
Janczar Tadeusz
Jaracz Stefan
Kalenik Mieczysław
Kamińska Ida
Kamiński Kazimierz
Kawecka Wiktoria
Koecher Jan
Kościałkowska Maria
Krasnowiecki Władysław
Kraftówna Barbara
Kreczmar Jan

Kreczmarowa Justyna
Królikowski Jan
Kucówna Zofia
Kunina Ewa
Leszczyński Bolesław
Leszczyński Jerzy
Lindorfówna Zofia
Łomnicki Tadeusz
Małynicz Zofia
Maszyński Mariusz
Mierzejewski Bolesław
Młynarski Emil
Morcinek Gustaw

J. 45 Jw. O-Ś

Osterwa Juliusz
Pawlikowski Tadeusz
Przybyłko-Potocka Maria
Rapacki Wincenty
Roman Władysław
Rudzki Kazimierz
Rychter Józef
Schiller Leon
Sempoliński Ludwik
Solska Irena
Solski Ludwik
Szaflarska Danuta
Szyfman Arnold
Szyfmanówna Franciszka
Śląska Aleksandra
Świdorski Jan

J. 46. Jw. T-Ż

Trzcński Teofil
Walter Władysław
Warnecki Janusz
Węgrzyn Józef
Wierciński Edmund
Wisnowska Maria
Woszczerowicz Jacek
Wyspiański Stanisław
Woźnik Władysław
Wysocka Stanisława
Wysocka Tacjana
Zelwerowicz Aleksander
Ziembiński Zbigniew
Zimajer Adolfina
Zimińska Mira
Żelazowski Roman

ANEKS 2

J. 51. Programy teatralne:

- Teatr Ziemi Lubuskiej, Zielona Góra, 1959, *Burza*
Teatr Lubuski im. L. Kruczkowskiego, Zielona Góra „Zeszyty Teatralne” nr 3 (73)
Rok VIII, sez. 1965/66, *Fizycy*
Teatr Lubuski im. L. Kruczkowskiego, Zielona Góra, „Zeszyty Teatralne” nr 4 (74)
Rok VIII, sez. 1965/66, *Skiz*
Kabaret Dudek, Warszawa 1968, *Kto się boi M. Konopnickiej*
Stary Teatr, Kraków, 1968, *Sędziowie, Klątwa*
Towarzystwo im. F. Chopina, *Wieczory na Zamku. Muzyka – tekst*, 1969
Teatr Współczesny im. E. Wiercińskiego, Wrocław, 1969, *Stara kobieta wysiaduje*
II Międzynarodowy Festiwal Festiwali Teatralnych, Wrocław 1969
Warszawskie Spotkania Teatralne, 1969; 1970
Teatr Wybrzeże, Gdańsk, 1970, *Ulisses*
Belgijska Opera Narodowa, wyst. gość. Warszawa 1970, *Romeo i Julia*
Teatr Ateneum, Warszawa, 1970, *Peer Gynt*
Teatr Narodowy, Warszawa, 1970, *Norwid*
Teatr Dramatyczny z Zagrzebia, gościnne występy w Polsce, 1970, *Cierpienia pana Mockinpotta; Kraljewo*